

ЧИННИКИ ПАРТИКУЛЯРИЗАЦІЇ АНТРОПОЛОГІЧНОЇ ТА КЛІНІЧНОЇ ПАРАДИГМ В ЮРИДИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Петрушенко Вікторія¹

¹ Доктор медичних наук, професор, Вінницький національний медичний університет імені
М.І.Пирогова, м. Вінниця (Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9255-403X>

UDC: 159.9:34

АНОТАЦІЯ

Передумови. В контексті процесу парадигмального розвитку юридичної психології найбільш значуще місце з точки зору теоретико-методологічного впливу на становлення галузі здійснили антропологічна та клінічна парадигми. Сам процес юридико-психологічного розвитку бере свій початок як результат партикуляризації антропологізму та клініцизму. Таким чином, з'являється наукова необхідність визначення чинників даного історичного процесу.

Мета. Визначити причини партикуляризації антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології, що включає в себе систематизацію історичних чинників впливу на парадигмальний розвиток психології права та диференціацію особливостей вказаних парадигм.

Методи. За допомогою структурно-функціонального методу було виокремлено елементи феномену наукової парадигми та характерні складові юридико-психологічних парадигм. Компаративний та системний методи були використані для визначення передумов становлення, генези та процесу партикуляризації клінічної та антропологічної парадигм у психології права.

Результати. Процес партикуляризації характеризує становлення антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології як складових елементів її розвитку. Відокремлення антропологізму від клініцизму, таким чином, є теж складовою процесу партикуляризації. В сфері юридичної психології пік розвитку клініцизму припадає на кінець XIX – початок XX століття та спирається на вчення Чезаре Ломброзо та Вільгельма Вундта, чії концепції згодом адаптуються під соціально- та культурно-антропологічну проблематику, що зумовить першу в юридичній психології зміну парадигми.

Висновки. Визначений характер взаємодії клініцизму та антропологізму при генезі юридико-психологічного знання. Обґрунтовано, що причиною партикуляризації антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології став вплив соціально-поведінкових наук на характер юридико-психологічних досліджень. Охарактеризовано синтетичний характер розвитку двох перших парадигм у психології права та їхні відмінні риси. Визначено, що основним чинником партикуляризації клінічної та антропологічної парадигм у юридичній психології та наслідування однієї іншою є зміна підходу до трактування правової поведінки людини, зокрема до елементів які її зумовлюють: від інтернальних до екстернальних.

Ключові слова: юридична психологія, антропологічна парадигма, клінічна парадигма, зміна парадигми, партикуляризація, правова поведінка.

ВСТУП

Актуальність. Одним з основних питань, яким займається психологія є пояснення закономірностей людської поведінки. На це

питання намагаються дати відповідь спеціалісти незалежно від наукової парадигми до якої вони належать: біхевіоризм, психоаналіз, когнітивізм. Відповідно, для визначення причин

Address for correspondence, e-mail: editpsychas@gmail.com
Copyright: © Viktoriia Petrushenko

This is an Open Access journal. This work is licensed under a **Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)**.

Link: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

певної моделі людської поведінки необхідно визначити чинники (детермінанти), які впливають на прийняття рішень. У даній статті, на нашу думку, буде доречно визначити відмінності між різними підходами, які стануть парадигмальними в юридичній психології, щодо питання пояснення закономірностей людської поведінки, а саме – її правового прояву. Таким чином, нас цікавлять основні детермінанти правової поведінки, що створює необхідність дефініціювати це поняття.

Партикуляризація елементів антропологізму та клініцизму характеризує розвиток юридичної психології на етапі її зародження (кінець XIX – початок XX століття). Таким чином, з'являється наукова необхідність визначення чинників даного історичного процесу.

Проблематика дослідження полягає в необхідності визначення чітких критеріїв та закономірностей появи юридико-психологічного знання та відокремлення предмету її дослідження в контексті формування перших наукових парадигм психології права. Відповідно, **дослідницькою прогалиною** є відсутність чіткого консенсусу серед представників юридико-психологічних студій щодо дати остаточного сепарування психології права від інших дослідницьких галузей та формування власного предмету дослідження і теоретико-методологічних засад.

Головною **метою** дослідження є визначити причини процесу партикуляризації антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології. Відтак, для досягнення мети нами було поставлено ряд **завдань**. По-перше, охарактеризувати теоретичні засади антропо-

логічної та клінічної парадигм в юридичній психології. По-друге, систематизувати історичні особливості юридико-психологічного перед-парадигмального розвитку. По-третє, виокремити історичні чинники сепарації антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології та її наслідки.

Наукова новизна. У статті вперше систематизовані чинники, які вплинули на процес партикуляризації (відокремлення) антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології, що спричинило перехід до утворення окремої юридико-психологічної проблематики. Таким чином, стаття дає змогу прослідкувати процес переходу юридичної психології від «перед-парадигмального» до «нормально-наукового» стану (згідно циклу розвитку наукового знання за теорією Т. С. Куна).

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ

Основними методами, які використовувалися при дослідженні стали системний, структурно-функціональний та історико-компаративний методи. Використання даних теоретичних методів дало змогу прослідкувати процес партикуляризації антропологічної та клінічної парадигм у юридичній психології та еволюційної зміни акценту в психології права.

Системний метод був використаний для визначення конкретних передумов для формування парадигмального розвитку юридичної психології, зокрема за рахунок трансформації клініцизму із загально психологічного та медико-психіатричного знання.

Структурно-функціональний метод був використаний для визначення складових елементів наукової парадигми як явища, а також для визначення теоретичних особливостей фо-

рмування клінічної та антропологічної парадигм в юридичній психології, зокрема в контексті розбору на складові елементи юридико-психологічних ідей Чезаре Ломброзо та Вільгельма Вундта.

Історико-компаративний метод був використаний для характеристики зміни клінічної юридико-психологічної парадигми антропологічною та визначення історичних передумов процесу партикуляризації елементів антропологізму з клініцизму.

Серед актуальних публікацій за останні п'ять років можна виокремити роботи сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників, які стосуються розвитку юридичної психології та її становлення як самостійної галузі знання (Lawton et al., 2020; Wylie, 2018; Nevelska-Hordieieva et al., 2021; Neal, 2018; Sporer & Antonelli, 2021; Perlin, 2019; Kraus, 2018; Pence, 2020; Hamid, 2023; Gabriel et al., 2023), дослідження еволюції концепцій клініцизму та антропологізму (Demir, 2020; Sanbonmatsu, 2023; Glenney, 2023; Inhorn, 2020; Alfsdotter, 2021; Singh et al., 2021; Vaesen & Katzav, 2019), формування парадигм в психології права (Maestripieri & Boutwell, 2022; Silva et al., 2019; Belgrano, 2021; Chieffo, 2023; De Vincenzo et al., 2023; Doroudi, 2023; Francq et al., 2023; Krüger, 2021), а також відмінностей клінічної та антропологічної парадигм та їхнього спадку в подальшому розвитку юридичної психології (Spiros et al., 2022; Causadias et al., 2018; Gatti & Verde, 2012; Ciliberti et al., 2018; Ciliberti et al. 2020; Jovanović, 2021).

Обмеження дослідження. Шляхом бібліометричного аналізу, нами було визначено двох основоположників клінічної та антропо-

логічної парадигм в юридичній психології, які заклали її теоретичний фундамент— Чезаре Ломброзо та Вільгельм Вундт. З цієї точки зору, історичне підґрунтя формування окремого предмету досліджень в юридичній психології зумовлене діяльністю саме цих двох авторів, чий доробок та співставлення ідей яких аналізується в тексті. Однак, результати дослідження можуть бути відмінними від тих теоретичних робіт, які по іншому визначають дату відокремлення психології права як окремої галузі знання та її засадничих теоретиків.

РЕЗУЛЬТАТИ

Поняття «парадигма» в науковому дискурсі використовувалося ще за часів Давньої Греції, зокрема у діалогах Платона (для прикладу в діалозі *Тимей*) (Plato, 2016; Justo, 2022), але в сучасній науці було концептуалізовано американським істориком науки Томасом Семюелом Куном (Kuhn, 1961). На його думку, кожній науці для того щоб вважатися такою необхідно пройти процес еволюції, імплементації і становлення наукових парадигм, які повинні спиратися на якісно нове знання та бути прийнятими науковим товариством, що надає цьому знанню аксіоматичний характер (принаймні на певний історичний період). Сам по собі феномен наукової парадигми, як складової розвитку наукового знання має певні структурні елементи. Для зародження процесу парадигмальності в науці необхідне епістемологічне підґрунтя, тобто поява в науковому дискурсі сукупності нових ідей, концепцій, теорій, які переведуть цей дискурс в інший вимір, що конститує нові цінності у сфері певної галузі. Аксіоматичність наукового знання переводить його в статус установок. Ці

установки повинні бути прийнятими академічною спільнотою, але при цьому отриманими науковим шляхом. Також зміна парадигми достатньо часто знаменує зміну або оновлення методології досліджень (Kuhn, 1962; Belgrano, 2021). Аналогію, яку доречно буде тут використати може бути сфера психологічного знання та появи психоаналітичної парадигми, яка спочатку виникла, спираючись на нову методику, розроблену Зігмундом Фройдом для лікування неврозів (Freud, 1920; Katkowski, 2023).

Для розгляду процесу відокремлення антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології, потрібно визначити дефініцію поняття «партикуляризація». В даному контексті, під цим поняттям ми розуміємо перехід клініцизму та антропологізму в статус елементної частини юридичної психології в контексті її парадигмального розвитку. Тобто, процес партикуляризації характеризує становлення антропологічної та клінічної парадигм в психології права як її складових елементів. Відокремлення антропологізму від клініцизму, таким чином, є теж складовою процесу партикуляризації (Glenney, 2023; Riesch, 2014).

Психологія права як окрема галузь знання завдячує своєю появою ряду наукових дисциплін, зокрема філософії права, соціології та психології. Звичайно, достатньо складно говорити про визначення власне самостійності кожної з даних дисциплін, адже всі вони є відносно молодими. Для прикладу, зародження експериментальної психології датується 1879 роком – відкриття Вільгельмом Вундтом першої «психологічної» лабораторії, що часто визначається науковою спільнотою як дата заснування психології, як окремої від філософії

та природничих і медичних дисциплін науки (Fierro & de Freitas Araujo, 2020). Засновником соціології як наукової дисципліни за таким самим принципом є Огюст Конт, а датою її відокремлення від інших гуманітарних дисциплін – 1838 рік (Comte, 1851). Звичайно, таку позицію можна критикувати з точки зору того, що соціологія – наука про суспільство, та психологія – наука про психічну діяльність людини пройшли довгий період еволюції ще з часів Давньої Греції (Aristotle, 1935) до XIX століття (Wundt, 1880). Однак саме процес інституціоналізації гуманітарних та соціально-поведінкових дисциплін у XIX столітті виступає першою передумовою формування психології права як самостійної галузі знання (Wundt, 1904; Ignjatovic, 2022).

Самостійність галузі знання є основною передумовою для формування в ній наукових парадигм. Відтак, для цього, варто визначити період, коли ми можемо говорити про незалежність (можливо й суто формальну) юридичної психології від інших галузей знання. Отже, передумовами формування психології права, як окремої дисципліни виступає синтез юриспруденції та психології. Враховуючи, що правова система зумовлена соціальною необхідністю, сюди ще можна додати соціальний чинник. Комбінування знання з двох вищезазначених сфер почало активно розвиватися у другій половині XIX століття. Першим таким масовим науковим рухом стала поява італійської школи кримінології. Найбільш відомим її представником став Чезаре Ломброзо, в ідеях якого прослідковуються елементи як антропологізму так і клініцизму (Lombroso, 1871; Lombroso, 1876). Фактично поява психо-

логії права як незалежної галузі знання, пов'язана із синтетичним розвитком клініцизму та антропологізму. Іншим представником вже суто психологічного знання, який однак теж стоїть у витоків юридичної психології є німецький лікар Вільгельм Вундт (Wundt, 1904). Цікавим є той факт, що Чезаре Ломброзо і Вільгельм Вундт починали свою роботу в клінічній сфері, що дає змогу нам констатувати той факт, що клініцизм все таки є першою науковою парадигмою в юридичній психології. Клініцизм Чезаре Ломброзо вдавався до намагання знайти відповіді на теоретичні питання криміналістики в сфері психіатричного та медико-психологічного дослідження природи людини, зокрема відмінностей між тими кому притаманна девіантна поведінка в соціально-правовому контексті від тих, хто не порушує соціально-правових норм (Arford, & Madfis, 2022). Однак після публікацій ряду своїх фундаментальних праць, зокрема *«L'uomo delinquente: studiato in rapporto alla antropologia, alla medicina legale ed alle discipline carcerarie»* (яку можна перекласти як «Делінквентна людина» або більш точніше – «людина-порушник») у 1876 році, вчення Ломброзо починає вступати в процес його «соціологізації», зокрема в контексті використання автором культурної та соціальної антропології (Lombroso, 1876). Фактично, вищенаведена праця 1876 року є тою трансформаційною точкою, коли Ломброзо починає переходити від клінічних практик до антропології. Італієць водночас є засновником міждисциплінарного напрямку «кримінальної антропології», і, зокрема у 1906 році займав відповідну наукову профільну посаду за цією галуззю. Таким

чином, станом на 1906 рік можна говорити про початок інституціоналізації антропологізму в контексті юридико-психологічних практик. Клініцизм, на відміну від антропологізму не потребував інституціоналізації, так як був зумовлений наслідуванням медичних практик, які набули загальнонаукового статусу задовго до цього. Відповідно, можна виокремити 1876 рік як своєрідний початок парадигмального розвитку юридичної психології, який водночас прослідковується початком транзиту, або, якщо точніше, партикуляризації клініцизму та антропологізму (Chieffo, 2023). Можна це трактувати і таким чином, що антропологізм є наступником клініцизму та спирається на його теоретичну спадщину, хоча, на нашу думку, являє собою якісно новий підхід до проблематики психології права.

Отже, клінічна парадигма в юридичній психології характеризується достатньо специфічним характером розвитку в контексті її партикуляризації з антропологізмом, фактично починаючи з 1876 року. Тут варто буде провести аналогію з паралельним розвитком клінічної психології. Крім Вільгельма Вундта, одним із найбільш впливових постатей в клінічній психології є його учень – Лайтмер Вітмер (Witmer, 1902). Звичайно, розвиток клінічної юридико-психологічної парадигми пов'язаний із розвитком загальної клінічної психології, у історії якої ми можемо виокремити дві основні дати, першу з них ми вже згадували: 1879 рік – відкриття Вундтом першої психологічної лабораторії, а другий: 1896 рік – відкриття Вітмером першої психологічної клініки. Період з 1896 по 1914 роки характеризується стрімким розвитком теоретичного клініцизму та

клініко-психологічних практик, які закріплюють їхнє місце у період Першої Світової війни (Cowan & Rachev, 2018; Gissis, 202). Тут можна провести паралель із юридичною психологією, яка, як ми уже визначили формально стає незалежною науковою галуззю у 1876 році та функціонує в контексті залежності від зовнішньо-психологічних трендів з 1879 по 1914 роки. Адже саме цей період (1879-1914) характеризується найбільш активним розвитком клініцизму у психології (Rodax et al., 2023).

Однак, у сфері юридичної психології, пік розвитку клініцизму, характеризується в той самий час поступовим відходом від даної практики. Це пов'язано із переходом від клініцизму, як у Ломброзо, так і у більш впливової фігури для загальної психології – Вільгельма Вундта, до соціально- та культурно-антропологічних питань, зокрема психології мас і спільнот та етнопсихології (Diriwächter, 2021; Di Caterino, 2023). Збірник праць Вундта «*Völkerpsychologie*» стала культурно-психологічним та соціально-психологічним доробком, який посприяв соціологізації в тому числі й юридичної психології (Wundt, 1904; Foschi & Romano, 2022). Зміщення акценту з інтервальних на екстервальні чинники впливу характеризує *першу в юридичній психології «зміну парадигми»*. Особливо важливим аспектом антропологізму залишається визначення культурного підходу до соціальних подій.

Остаточно ця зміна завершиться у 1914 році, однак варто зазначити, що вона матиме перманентний характер ще із самого зародження клінічної парадигми. Тому, ще раз ва-

рто зазначити: Чезаре Ломброзо та Вільгельма Вундта не варто відносити до якоїсь однієї конкретної юридико-психологічної парадигми, адже їхні ідеї пройшли достатньо схожу еволюцію – обидва починали кар'єру в медицині, після чого імплементували клініцизм у юридико-психологічне знання, а при більш пізніх періодах перейшли в соціо-культурний контекст дослідження проблематики поведінки людини в межах норм юридико-правової системи, яка зумовлена соціальними об'єктивними чинниками (Burman, 2022).

Основним чинником партикуляризації двох первинних парадигм в юридичній психології можна виокремити критерій того, що, на думку представників конкретного напрямку є основною детермінантою пояснення поведінки людини. Ці детермінанти можна розділити на найбільш базовому рівні на внутрішні та зовнішні, або інтервальні та екстервальні (Sylvester, 2022; Lombroso, 1876; Wundt, 1904). Відповідно, надалі варто вказати на відмінності всередині антропологічного та клінічного метанарямків в юридичній психології.

Антропологічна парадигма (або метанарям до появи парадигм в психології права) постулює використання ідентичності в юридичній психології. Це здійснить великий вплив на подальший розвиток психології права у XX-XXI столітті, адже категорія «ідентичність» стане ключовим фактором пояснення поведінки людини: для прикладу в соціально-контекстуальній парадигмі юридичної психології, яка характеризує тенденції її розвитку в XXI столітті. Можна навести декілька прикладів зі сфери кримінології та різних галузей права, при яких сукупність екстервальних

чинників, які конституують поняття «ідентичності» (та інших соціальних категорій) використовується для вирішення теоретичних та практичних проблем. Зокрема, у XXI столітті, ряд країн імплементували реформи, що стосуються «запобігання» формування криміногенного клімату та процесу «десоціалізації» індивіда (Boduszek et al., 2020; Leach, 2023; Moore, 2022).

ОБГОВОРЕННЯ

Отримані результати дають змогу говорити про те, що партикуляризація, або ж сепарація клініцизму та когнітивізму сприяли формуванню парадигмального характеру розвитку психології права. Відповідно до цього, можна говорити про інші подальші парадигми, які зазнають впливу з боку вже згаданих теоретиків клінічної та антропологічної парадигми юридичної психології: Чезаре Ломброзо та Вільгельма Вундта (Orlandi, 2023; Orrù, 2023).

Вчення Вільгельма Вундта та його теоретична транзиція до соціально-культурної антропології здійснила вплив на антропологічну парадигму, а також зумовила парадигмальну трансформацію самого юридико-психологічного вчення. Також варто зауважити і про безпосередній вплив Вундта на провідні парадигми 50-80х років XX століття: когнітивізм та біхевіоризм, які в свою чергу, впливають на тенденції розвитку юридичної психології в кінці XX – початку XXI століття (Ebner et al., 2023; Sanbonmatsu et al., 2023).

Такий підхід, який ми можемо визначити як соціально-контекстуальний використовується для соціального моделювання навколишнього середовища з метою формування сприятливих детермінант, які будуть запобіга-

ти «аномаліям» в поведінці людини (Rodax et al., 2023; Kim & Kim, 2023).

Виходячи з цього, вплив Вільгельма Вундта є достатньо вагомим у розвитку сучасної юридичної психології, адже невдоволення відходом від базових засад його знання призвели до подальшої диференціації клінічної психології від інших загальнопсихологічних галузей (Millán, 2023). І загалом, якщо виокремлювати більш сучасні наукові парадигми психології права, то як, до прикладу, екзистенційний гуманізм і соціальний контекстуалізм – можна зробити висновок, що вони більше тяжіють до ідей Вундта, радше ніж до «медиалізації» чи «клініцизації» психологічного наукового знання (хоча при цьому варто відзначити дуалістичний характер парадигми екзистенційного гуманізму, який має філософський базис та може бути дотичним, для прикладу, до неофройдизму і сучасних трактувань і різновидів психоаналізу, але водночас також переймає в собі певні риси клініцизму) (Serina et al., 2023; D'amico, 2022). Щодо розвитку клінічної парадигми можна говорити хіба що про її логічне продовження у спробах формалізувати людську психічну діяльність в контексті когнітивізму та протокогнітивізму (Scott, 2020; Maestripieri & Boutwell, 2022; Massot, 2020).

Порівнюючи результати дослідження статті з результатами наукових праць за останні роки, визначення початком зародження психології права, як окремої галузі знання як результат партикуляризації антропологічної та клінічної парадигми корелює з працями, які визначають її попередній вплив на формування юридико-психологічного знання (Boduszek

et al., 2020; Ciliberti et al., 2018; Maestripieri & Boutwell, 2022), однак, на відміну від досліджень, які досліджують генезу юридичної психології та проводять зв'язок дати початку юридичної психології з конкретними подіями, наша стаття визначає зародження психології права в контексті складного феномену партикуляризації її перших парадигм (Fierro, 2020; Forschi, 2022; Gissis, 2020).

ВИСНОВКИ

Обґрунтовано спільні теоретичні засади антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології, які спираються на доробок італійського кримінолога та медика Чезаре Ломброзо та німецького психолога Вільгельма Вундта. Систематизовано історичні особливості юридико-психологічного передпарадигмального розвитку. Виокремлено історичні чинники сепарації антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології та наслідки цього процесу. Серед основних причин формування клінічної парадигми в юридичній психології можна визначити її зумовленість медичною сферою, зокрема на початковому етапі розвитку як психологічної науки, так і міждисциплінарного знання, чий представники виконували функцію реалізації практичних функцій, необхідних для проведення судових експертиз, як наприклад напрям судово-медичної експертизи. Антропологічна парадигма набуває парадигмального значення в юридичній психології з 1914 року, відокремившись та прийшовши на зміну клініцизму.

Сам процес партикуляризації антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології характеризує міждисциплінарний характер її генези, яка відбувалася в контексті

імплементції юридичного, психологічного, філософського, соціологічного та антропологічного знання. Причинами партикуляризації антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології стали вплив соціально-поведінкових наук, в тому числі й елементів психологізму на характер юридико-психологічних досліджень та впливу соціокультурної антропології, яка зумовила теоретичне обґрунтування ролі ідентичності в психології права. Це все пов'язано з тим, що дослідження феномену правової поведінки людини спирається на соціальні умови розвитку індивіда та його оточення, або на так зване «соціальне навколишнє середовище».

Відповідно основною детермінантою партикуляризації клінічної та антропологічної парадигм у юридичній психології та зміни однієї іншою є зміна підходу до трактування правової поведінки людини та чинників які її зумовлюють – від інтернальних до екстернальних.

Практичні результати дослідження.

Спираючись на теоретико-понятійний апарат Томаса Семюела Куна, у статті розкриті особливості розвитку юридичної психології в «перед-науковому стані». Стаття дає змогу визначити теоретичні причини та передумови формування юридико-психологічного парадигмального знання, та, залежно від сукупності ідей, з якими працює автор, окреслити його місце у системі міждисциплінарного історичного розвитку психології права, а також оцінити характерний вплив на подальше постулювання основних юридико-психологічних концепцій.

Перспективи подальших досліджень.
Визначення особливостей та наслідків процесу партикуляризації антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології дають змогу визначати засадничі теоретико-методологічні засади інших парадигмальних напрямків психології права. Це відкриває можливості для систематизації та конкретизації процесу розвитку наукового юридико-психологічного знання у XX та XXI столітті. Еволюція клініцизму створила умови, якими скористаються протокогнітивісти при намаганні вивести сталі взаємозв'язки в контексті психологічної діяльності у вигляді логіко-математичних систем. Синтез клініцизму та антропологізму дає змогу систематизувати знання про екзистенційно-гуманістину парадигму, в той час як складові елементи антропологізму трансформуються в механістичні концепції біхевіоризму та соціального біхевіоризму, що у XXI столітті знаходить своє відображення у соціально-контекстуальній парадигмі.

References :

- Alfssdotter, C. (2021). Forensic archaeology and forensic anthropology within Swedish law enforcement: Current state and suggestions for future developments. *Forensic Science International: Reports*, 3, 100178. <https://doi.org/10.1016/j.fsir.2021.100178>
- Arford, T., & Madfis, E. (2022). Whitewashing criminology: A critical tour of cesare Lombroso's museum of criminal anthropology. *Critical Criminology*, 30(3), 403-427. <https://doi.org/10.1007/s10612-021-09604-x>
- Aristotle (1935). *On The Soul* (trans. by W. Hett.). London: Harvard University Press, 537 p. <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.183331/mode/2up>
- Belgrano, M. (2021). «World» and «Paradigm» in Heidegger and Kuhn. *Franciscanum*, 63(175), 1-16. <https://doi.org/10.21500/01201468.4716>
- Boduszek, D., Debowska, A., Sharratt, K., McDermott, D., Sherretts, N., Willmott, D., Popiolek, K., & Hyland, P. (2020). Pathways between types of crime and criminal social identity: A network approach. *Journal of Criminal Justice*, 72, 101750. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2020.101750>
- Burman, J. T. (2022). Meaning-Change through the mistaken mirror: On the indeterminacy of «Wundt» and «Piaget» in translation. *Review of General Psychology*, 26(1), 22-48. <https://doi.org/10.1177/10892680211017521>
- Causadias, J. M., Vitriol, J. A., & Atkin, A. L. (2018). The cultural (mis) attribution bias in developmental psychology in the United States. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 59, 65-74. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2018.01.003>
- Chieffo, D. (2023). Un nuovo paradigma: impressioni sulla clinica contemporanea. *Ricerche di psicologia*, 4, 53-59. <https://doi.org/10.3280/rip2022oa15715>
- Ciliberti, R., Monza, F., De Stefano, F., & Licata, M. (2018). The trial of the skull studied by the founder of Criminal Anthropology: The war of the Lombroso Museum. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 59, 13-15. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2018.07.011>
- Ciliberti, R., Tesi, C., Tosi, A., & Licata, M. (2020). About two cases of anthropophagy (1901, 1902). Forensic psychopathological diagnosis of the early twentieth century. *La Revue de Médecine Légale*, 11(3), 116-121. <https://doi.org/10.1016/j.medleg.2019.12.001>
- Comte, A. (1851). *Système de politique positive: Ou, traité de sociologie instituant le religion de l'humanité*. Paris: Carilian-Goeury et Vor Dalmont, 831 p. <https://archive.org/details/systmedepoliti01comt>
- Cowan, N., & Rachev, N. R. (2018). Merging with the path not taken: Wilhelm Wundt's work as a precursor to the embedded-processes approach to memory, attention, and consciousness. *Consciousness and Cognition*, 63, 228-238. <https://doi.org/10.1016/j.concog.2018.06.001>
- D'amico, J. (2022). J.-K. huysmans with Wilhelm Wundt: Ennui, or a mind-body problem. *Nineteenth-Century French Studies*, 51(1-2), 136-152. <https://doi.org/10.1353/ncf.2022.0019>
- Demir, E., Yaşar, E., Özkoçak, V., & Yıldırım, E. (2020). The evolution of the field of legal medicine: A holistic investigation of global outputs with bibliometric analysis. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 69, 101885. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2019.101885>
- De Vincenzo, C., Stocco, N., & Modugno, R. (2023). A critical sociocultural understanding of Evidence-Based Research and practice paradigm in contemporary Psychology. *Integrative Psychological and Behavioral Science*, 58(1), 160-177. <https://doi.org/10.1007/s12124-023-09798-5>
- Di Caterino, A. (2023). Lombroso's criminal face across physiognomy and semeiotics. *Chinese Semiotic Studies*, 19(3), 429-441. <https://doi.org/10.1515/css-2023-2013>

- Diriwächter, R. (2021). Remembering Wilhelm Wundt and the second leipzig school of psychology. *Human Arenas*, 4(1), 5-19. <https://doi.org/10.1007/s42087-020-00158-y>
- Doroudi, S. (2023). On the paradigms of learning analytics: Machine learning meets epistemology. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 100192. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2023.100192>
- Ebner, N. C., Horta, M., & El-Shafie, D. (2023). New directions for studying the aging social-cognitive brain. *Current Opinion in Psychology*, 101768. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2023.101768>
- Fierro, C., & de Freitas Araujo, S. (2020). A case for a philosophical history of psychology: An interview with saulo de freitas araujo at the centenary of the death of Wilhelm Wundt (1832-1920). *Human Arenas*, 4(1), 64-73. <https://doi.org/10.1007/s42087-020-00165-z>
- Foschi, R., & Romano, A. (2022). Wundtian psychology: Luigi credaro and the psychology in Rome. *History of Psychology*, 25(4), 342366. <https://doi.org/10.1037/hop0000219>
- Francq, A., Saumitou-Laprade, P., Vernet, P., & Billiard, S. (2023). A paradigm shift, or a paradigm adjustment? The Evolution of the Oleaceae Mating System as a Small-Scale Kuhnian Case Study. *The Quarterly Review of Biology*, 98(2), 61-83. <https://doi.org/10.1086/725275>
- Freud, S. (1920). *A general introduction to psychoanalysis*. New York: Horace Liveright. 425 p. <https://archive.org/details/generalintroduct1920freu/page/n9/mode/2up>
- Gabriel, R. (2023). Epistemic cultural constraints on the uses of psychology. *New Ideas in Psychology*, 68, 100986. <https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2022.100986>
- Gatti, U., & Verde, A. (2012). Cesare Lombroso: Methodological ambiguities and brilliant intuitions. *International Journal of Law and Psychiatry*, 35(1), 19-26. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2011.11.004>
- Gissis, S. B. (2020). Transfer of Lamarckisms and emerging «scientific» psychologies: 19th – early 20th centuries Britain and France. *Studies in History and Philosophy of Science Part C: Studies in History and Philosophy of Biological and Biomedical Sciences*, 83, 101146. <https://doi.org/10.1016/j.shpsc.2018.08.001>
- Glenney, B. (2023). David Howes, Sensorial Investigations: A History of the Senses in Anthropology, Psychology, and Law. *Social History of Medicine*, 38(1), 175-177. <https://doi.org/10.1093/shm/hkad103>
- Hamid, N. (2023). «Anthropology and history in the early Dilthey». *Studies in History and Philosophy of Science*, 100, 90-98. <https://doi.org/10.1016/j.shpsa.2023.06.002>
- Inhorn, M. C. (2020). Where has the quest for conception taken us? Lessons from anthropology and sociology. *Reproductive Biomedicine & Society Online*, 10, 46-57. <https://doi.org/10.1016/j.rbms.2020.04.001>
- Ignjatovic, S. (2022). Durkheim's ambivalence towards psychology and the foundations of sociology as a discipline. *Sociologija*, 64(1), 28-49. <https://doi.org/10.2298/soc2201028i>
- Jovanović, G. (2021). How psychology repressed its founding father Wilhelm Wundt. *Human Arenas*, 4(1), 32-47. <https://doi.org/10.1007/s42087-021-00186-2>
- Justo, F. A., De Deus Herrera, B., Soares, P. R., & Scudeler, T. L. (2022). Plato's allegory of the cave and the paradigm of complete revascularization in STEMI. *Clinical Cardiology*, 46(2), 232-233. <https://doi.org/10.1002/clc.23946>
- Rodax, N., Mihalits, D. S., & Valsiner, J. (2023). Wundt's logic: Old resource for new ideas. *Theory & Psychology*, 33(5), 642-660. <https://doi.org/10.1177/09593543231176542>
- Sanbonmatsu, D. M., Cooley, E. H., & Posavac, S. S. (2023). The institutional impact of research challenges and constraints on psychology and other social and behavioral sciences. *New Ideas in Psychology*, 70, 101014. <https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2023.101014>
- Serina, F., Forner, E., Aronov, M., & Amouroux, R. (2023). Psychanalyse et thérapies cognitives-comportementales en France: L'improbable rencontre (1971-2011). *L'Évolution Psychiatrique*. <https://doi.org/10.1016/j.evopsy.2023.01.002>
- Scott, N. (2020). Cognitive psychology and tourism – surfing the «cognitive wave»: A perspective article. *Tourism Review*, 75(1), 49-51. <https://doi.org/10.1108/tr-06-2019-0217>
- Katkowski, K. (2023). Pojęcie prawa u Freuda i Durkheima. Fakt społeczny, obiekt czy tabu? *Krytyka Prawa*, 15(1), 153-175. <https://doi.org/10.7206/kp.2080-1084.576>
- Kim, U., & Kim, J. (2023). Understanding the software of the mind, self and culture: The scientific foundation of indigenous and cultural psychology. *Psychology and Developing Societies*, 35(2), 347-391. <https://doi.org/10.1177/09713336231185203>
- Kraus, K. T. (2018). The soul as the «guiding idea» of psychology: Kant on scientific psychology, systematicity, and the idea of the soul. *Studies in History and Philosophy of Science Part A*, 71, 77-88. <https://doi.org/10.1016/j.shpsa.2017.11.010>
- Krüger, O. (2021). From an Aristotelian ordo essendi to relation: Shifting paradigms in the study of religions in the light of the Sociology of Knowledge. *Numen*, 69(1), 61-96. <https://doi.org/10.1163/15685276-12341633>
- Kuhn, T. S. (1961). The Function of Dogma in Scientific Research. A. C. Crombie (ed.). *Scientific Change* (Symposium on the History of Science, University of Oxford). pp. 347-369.
- Kuhn, T. S. (1962). *The structure of scientific revolutions*. International Encyclopedia of Unified Science (Vol. 2, No. 2). University of Chicago Press. xvii+210 p.

- Lawton, R., Whitehead, M., Henize, A., Fink, E., Salamon, M., Kahn, R., Beck, A. F., & Klein, M. (2020). Medical-Legal-Psychology partnerships – innovation in addressing social determinants of health in pediatric primary care. *Academic Pediatrics*, 20(7), 902-904. <https://doi.org/10.1016/j.acap.2020.06.011>
- Leach, M. C. (2023). Seeking «Systems» in Earth System Law: Boundaries, identity, and purpose in an emergent field. *Earth System Governance*, 15, 100162. <https://doi.org/10.1016/j.esg.2022.100162>
- Lombroso, C. (1871). *L'uomo bianco e l'uomo di colore. Letture sull'origine e le varietà delle razze umane*. Padova: Tip. F. Sacchetto. 213 p. https://archive.org/details/bub_gb_nXppzBTEFU8C/page/n3/mode/2up
- Lombroso, C. (1876). *L'uomo delinquente: studiato in rapporto alla antropologia, alla medicina legale ed alle discipline carcerarie*. Milano: Hoepli. 255 p. <https://archive.org/details/luomodelinquente00lomb/page/254/mode/2up>
- Maestripietri, D., & Boutwell, B. B. (2022). Human nature and personality variation: Reconnecting evolutionary psychology with the science of individual differences. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 143, 104946. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2022.104946>
- Massot, A. (2020). Kuhn dans la «Révolution cognitive». *Revue d'anthropologie des connaissances*, 14(2). <https://doi.org/10.4000/rac.4796>
- Millán, J. D. (2023). «My opponent prof. W.»: The debate between Wilhelm Wundt and Adolf Horwicz in the beginning of physiological psychology (1872-1879). *History of Psychology*, 27(1), 24-53. <https://doi.org/10.1037/hop0000246>
- Moore, L. B., & Shannon, S. (2022). Reduced criminal thinking in the values-based Prison Fellowship Academy® program. *Journal of Offender Rehabilitation*, 61(5), 263-279. <https://doi.org/10.1080/10509674.2022.2081646>
- Neal, T. (2018). Forensic psychology and correctional psychology: Distinct but related subfields of psychological science and practice. *American Psychologist*, 73(5), 651-662. <https://doi.org/10.1037/amp0000227>
- Nevelska-Hordieieva, O., Kachurova, S., & Voitenko, D. (2021). History of the regulatory field in philosophical and legal context history of the regulatory field in philosophical and legal context. *Revista Notas Historicas Y Geograficas*, 26, 68-94.
- Orlandi, F. (2023). Reassessing the legacy of Cesare Lombroso: Criminal anthropology in the expert testimony of Mario Carrara, 1910-1930. *Forensic cultures in modern europe*, 147-168. <https://doi.org/10.7765/9781526172358.00011>
- Orrù, A. (2023). Paolo Marzolo and Cesare Lombroso: A semiotic-medical inheritance between word, sounds, and face. *Chinese Semiotic Studies*, 19(3), 403-427. <https://doi.org/10.1515/css-2023-2012>
- Pence, D. E. (2020). How comparative psychology lost its soul: Psychical research and the new science of animal behavior. *Studies in History and Philosophy of Science Part C: Studies in History and Philosophy of Biological and Biomedical Sciences*, 82, 101275. <https://doi.org/10.1016/j.shpsc.2020.101275>
- Perlin, M. L. (2019). «Changing of the Guards»: David Wexler, Therapeutic jurisprudence, and the transformation of legal scholarship. *International Journal of Law and Psychiatry*, 63, 3-7. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2018.07.001>
- Plato (2016). *Timaeus*. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 188 p. <https://dn710003.ca.archive.org/0/items/plato-keith-whitaker-parmenides-focus-1996/Plato%20-%20Timaeus%20%5Bkalkavage%5D.pdf>
- Riesch, H. (2014). Philosophy, history and sociology of science: Interdisciplinary relations and complex social identities. *Studies in History and Philosophy of Science Part A*, 48, 30-37. <https://doi.org/10.1016/j.shpsa.2014.09.013>
- Rodax, N., Mihalits, D. S., & Valsiner, J. (2023). Wundt's logic: Old resource for new ideas. *Theory & Psychology*, 33(5), 642-660. <https://doi.org/10.1177/09593543231176542>
- Silva, K. M., Silva, F. J., & Machado, A. (2019). The evolution of the behavior systems framework and its connection to interbehavioral psychology. *Behavioural Processes*, 158, 117-125. <https://doi.org/10.1016/j.beproc.2018.11.001>
- Singh, A., Romero Herrera, N., van Dijk, H. W., Keyson, D. V., & Strating, A. T. (2021). Envisioning «anthropology through design»: A design interventionist approach to generate anthropological knowledge. *Design Studies*, 76, 101014. <https://doi.org/10.1016/j.destud.2021.101014>
- Spiros, M. C., Plemons, A. M., & Biggs, J. A. (2022). Pedagogical access and ethical considerations in forensic anthropology and bioarchaeology. *Science & Justice*. <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2022.03.008>
- Sporer, S. L., & Antonelli, M. (2021). Psychology of eyewitness testimony in germany in the 20th century. *History of Psychology*, 25(2), 143-169. <https://doi.org/10.1037/hop0000199>
- Sylvester, J. (2022). *Verismo's dramatised deviants: Lombroso's criminal anthropology in toska*. *Cambridge Opera Journal*, 1-24. <https://doi.org/10.1017/s0954586722000222>
- Vaesen, K., & Katzav, J. (2019). The National Science Foundation and philosophy of science's withdrawal from social concerns. *Studies in History and Philosophy of Science Part A*, 78, 73-82. <https://doi.org/10.1016/j.shpsa.2019.01.001>
- Witmer, L. (1902). *Analytical psychology: A practical manual for colleges and normal schools--presenting the facts and principles of mental analysis in the form of simple illustrations and experiments*. Boston: Ginn & Company, 295 p. <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.90492/page/n5/mode/2up>
- Wundt, W. M. (1880). *Grundzüge der physiologischen Psychologie* (2th.

ed.). Leipzig: W. Engelmann. 870 p. <https://archive.org/details/grundzgederphy00wund/page/870/mode/2up>

Wundt, W. (1904). *Völkerpsychologie: eine Untersuchung der Entwicklungsgesetze von Sprache, Mythos und Sitte*. Leipzig : Wilhelm Engelmann. 693 p. <https://archive.org/details/vlkerpsycholog11wund/page/n5/mode/2up>

Wylie, L. E., Hazen, K. P., Hoetger, L. A., Haby, J. A., & Brank, E. M. (2018). Four decades of the journal Law and Human Behavior: A content analysis. *Scientometrics*, 115(2), 655-693. <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2685-y>

Viktoriiia Petrushenko

Doctor of Science in Medicine, Professor, National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya (Ukraine)

PARTICULARIZATION FACTORS OF ANTHROPOLOGICAL AND CLINICAL PARADIGMS IN LEGAL PSYCHOLOGY

ABSTRACT

Background. In the context of the process of paradigmatic development of legal psychology, the most significant place from the point of view of theoretical and methodological influence on the formation of the field was occupied by anthropological and clinical paradigms. The very process of legal and psychological development originates as a result of the particularization of anthropology and clinicism. Thus, there is a scientific need to determine the factors of a given historical process.

Objective. To determine the reasons for the particularization of anthropological and clinical paradigms in legal psychology, which includes the systematization of historical factors influencing the paradigmatic development of legal psychology and the differentiation of the features of the specified paradigms.

Methods. With the help of the structural-functional method, the elements of the phenomenon of the scientific paradigm and the characteristic components of legal-psychological paradigms were singled out. Comparative and systemic methods were used to determine the prerequisites for the formation, genesis, and process of particularization of clinical and anthropological paradigms in the psychology of law.

Results. The process of particularization characterizes the formation of anthropological and clinical paradigms in legal psychology as constituent elements of its development. The separation of anthropology from clinicism is

thus also a component of the process of particularization. In the field of legal psychology, the peak of the development of clinicism falls on the end of the 19th and the beginning of the 20th century and is based on the teachings of Cesare Lombroso and Wilhelm Wundt, whose concepts are later adapted to social, cultural, and anthropological issues, which will lead to the first paradigm shift in legal psychology.

Conclusions. The nature of the interaction between clinicism and anthropology in the genesis of legal and psychological knowledge is determined. It is substantiated that the reason for the particularization of anthropological and clinical paradigms in legal psychology was the influence of social and behavioral sciences on the nature of legal and psychological research. The synthetic nature of the development of the first two paradigms in the psychology of law and their distinctive features are characterized. It was determined that the main factor in the particularization of clinical and anthropological paradigms in legal psychology and imitation of one another is a change in the approach to the interpretation of human legal behavior, in particular to the elements that determine it: from internal to external.

Keywords: legal psychology, anthropological paradigm, clinical paradigm, paradigm shift, particularization, legal behavior.

How to cite (як цитувати):

Petrushenko, V. (2024). PARTICULARIZATION FACTORS OF ANTHROPOLOGICAL AND CLINICAL PARADIGMS IN LEGAL PSYCHOLOGY. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*, 10(2), 75–86. <https://doi.org/10.31108/1.2024.10.2.5> [in Ukrainian]

Петрушенко, В. (2024). ЧИННИКИ ПАРТИКУЛЯРИЗАЦІЇ АНТРОПОЛОГІЧНОЇ ТА КЛІНІЧНОЇ ПАРАДИГМ В ЮРИДИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ. *ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧАСОПИС*, 10(2), 75–86. <https://doi.org/10.31108/1.2024.10.2.5>

Дата отримання статті: 13.01.2024

Дата рекомендації до друку: 22.02.2024

Дата оприлюднення: 28.02.2024